
MEDYA SOSYOLOJİSİ

ÜNİTE 2: Doğaldan Aracılanmışa İnsan İletişiminin Temel Yapısı

Ayça MUTLUCAN



TEMEL YAPILAR

İletişimde önce karşımıza üç tür yapı çıkar:

- **İletişimin biyolojik örgütlenmesi:** Bu, insanın bütünleşik fiziksel yapısıdır. Bu bütünleşik yapıda, öncelikle sinir sistemi, salgı sistemi ve beyinden oluşan bu örgütlenme doğaldır.
- **İletişimin sosyo-psikolojik örgütlenmesi:** Bu örgütlenme, insanın psikolojik yapısıdır ve insanın yaşadığı toplumsal ortamın her tür belirleyici ve yönlendirici izlerini taşır. Dolayısıyla bu yapı aynı zamanda, toplumsallaşmış bireyi ve toplumsal olan her şeyin bireydeki uzantısını anlatır.
- **İletişimin toplumsal örgütlenmesi:** Bu örgütlenme sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik bağlamda iletişimin örgütlenmesi demektir. Bu örgütlenme aile gibi en küçük birimlerden (aile) başlayarak okul, kurumlar, şirketler, uluslar arası yapılara kadar çeşitlenen, birbiriyle işlevsel olarak bağıntılı üretim yapılarını, bu yapıların kendi içinde ve dışıyla ilişkilerini, her tür iletişimle ilgili yasal biçimlendirmeleri ve kültürel gelenekleri içerir.

Yukarıda belirtilen iletişim yapıları yoluyla insan:

- Fiziksel ve toplumsalın bir parçası olarak kendisini üretir ve yeniden-üretir: yer, içer, barınır, korunur, diğer insanlarla iletişime girer.
- Kendisinin varlığını sürdüren ve kendisinin de varlıklarını sürdürdüğü yapıların yeniden üretimini sağlar: Hayvan besler, ağaç diker, sebze yetiştirir, aile kurar, akrabası ve komşusuyla yardımlaşır, çalıştığı örgütlü yapının sürdürülmesini sağlar, günlük faaliyetleri ve ilişkileriyle siyasal, ekonomik ve kültürel yapılarla gelen toplumsal egemenlik ve mücadele ilişkilerini yeniden üretir.

SOSYALDE İLETİŞİME GEREKSİNİM, NEDENLER VE ÖRGÜTLÜ YAŞAM KOŞULLARI

- **İletişimin en temel nedeni;**
 - a- Biyolojik/fiziksel varoluşu ve
 - b- Sosyal varoluşu sürdürmektir.
- Tüm bu nedenlerin birleştiği ortak kavram **“gereksinim”** kavramıdır.
- **İletişim olmaksızın** insan ne gereksinimi hissedebilir, düşünebilir ve karar verebilir ne de herhangi bir etkinlikte bulunabilir.
- **Doğal veya yapay/oluşturulmuş gereksinimler** bizim düşünmemizi karar vermemizin ve faaliyete geçmemizin belirleyici ve itici gücüdür.
- **İletişimin nedeni**, insanın biyolojik ve sosyal varlığını sürdürme amaçlı her türlü gereksinime dayanır. **Birkaç örnek:**

- İletişime temel neden, gereksinim karşılayarak hayatta kalabilmektir.
- Bunu takip eden neden hayatta kalabilme koşullarını daha iyiye doğru geliştirmedir.
- Gündelik yaşamda herhangi bir gereksinimi giderebilmek için diğer insanlara muhtaç olma kaçınılmaz olarak iletişim kurmayı gerektirir.
- Diğer insanlara muhtaç olma ile gelen ilişki ve iletişimde, diğer insanlarla paylaşmaktan diğer insanları tümüyle yoksun/yoksul bırakmaya kadar çeşitlenen yapısal ilişkiler kurulur ve yürütülür.
- Ciddi kültürel-patolojik, siyasal-patolojik, ekonomik-patolojik ve psiko-patolojik nedenlerle diğer insanları yok etmek, yoksul ve yoksun bırakmak olabilir.
- Benzer psikolojik hastalıklar nedeniyle güç, ün, şöhret elde etmek olabilir.
- Benzer psiko-patolojik nedenle ezmek, baskı kullanmak, güç uygulamak için olabilir.
- Kendisini diğer insanlardan geçerek görüp değerlendirme gibi yapay gereksinimler nedeniyle olabilir.
- **İnsan** gereksinim giderme faaliyetleriyle kendini, kendine ve dışı anlatarak kendini ve yaşadığı dünyayı belli biçimde yeniden üretir.
- **Sosyal yaşamla ilgili her konuda olduğu gibi**, iletişimde de önce “nedeni” doğru anlamak ve saptamak gerekir çünkü neden ve sonucu yanlış sunma olasılığı çok fazladır.
- **Örneğin**, bir iş yerindeki anlaşmazlığı “iletişimde yanlış anlamaya” bağlarsak çözüm de kaçınılmaz olarak “yanlış anlamayı ortadan kaldıracak iletişim” olacaktır.
- **Çözüm çabası da çatışmayı yaratan koşullar üzerinde odaklanacaktır. Birincisinde**, “davranış, etkili iletişim ve empati” gibi çözümle hiçbir ilişkisi olmayan konular üzerinde durulur. **İkincisinde**, çatışmanın nedenleri belirlenmeye çalışılır ve gerçek çözümler üretilmeye çalışılır.
 - **Birincisinde** iletişim *sahte nedenler, çözümler ve imajlarla* oyalanmaya ve kandırmaya yönelirken,
 - **İkincisinde** iletişim gerçeği yakalamaya yönelir.

İLETİŞİMDE AMAÇ

- **Amaç**, bir gereksinimi karşılamayla ilgilidir.
- **Dolayısıyla**, amaç faaliyetten önce gelir ve faaliyetin karakterini biçimlendirir. **Nedeni ise** amacı ve faaliyeti oluşturmaktır.
- **Gereksinimler** amaçlarla bağıntılıdır. **Her gereksinim** ve faaliyet başka gereksinim ve faaliyetlerle ilişkilidir.
 - İnsan faaliyetlerinde ve ilişkilerinde apaçık görünen bir amaç başka amaçları da taşır.
 - Faaliyet bir kişinin gereksinimini gideriyor gibi görünebilir; aslında o faaliyete bir şekilde başka insanlar da doğrudan veya dolaylı olarak katılırlar.
 - Lokantada yemek yiyerek “açlığını” giderme gereksinimini karşılayan bir insan, aynı zamanda o lokantadaki garsondan ve tüm çalışmalardan başlayarak, lokanta sahibinden

geçerek birçok insanın yemek ve içmek ile ilgili endüstriyel yapıların amaçlarını ve gereksinimlerini de karşılamaya katkıda bulunur.

- Mesaj (ileti) gönderme veya mesaj (ileti) alışverişi **iletişim değildir**.
- **Mesaj(ileti) gönderme** bir gereksinimi gidermeye yönelik bir iletişimsel eylemdir.
- **Faaliyet ile amacı** karıştırmamak gerekir. **Faaliyet** gereksinim giderme için yapılır.
 - **Örneğin**, birine bir şey söyleme, iletişimsel bir eylemdir. **Amaç ise** “bu sözle gerçekleştirilen eylemi/faaliyeti” neden yaptığıdır.

Amaçlar Örtüşmeyebilir

- **İletişim** insanlar arası ilişkileri içerir dolayısıyla insanlar arası iletişimde birden fazla kişi olduğu için fazla da amaçlar olacaktır.
- **Bu amaçlar** birbirleriyle tümüyle örtüşebilir veya kısmen örtüşebilir ya da hiç örtüşmeyebilir.
- **Amaç örtüşmesi durumunda**, paylaşma vardır. **Örtüşmeme durumunda** ya egemenlik ve boyunsunu ya da çatışma vardır.

Amaç, Tercihlerin En Uygun Olacağını Garantilemez (Teminat Vermez)

- **İletişimin amaçlı bir girişim olması**, kesinlikle tarafların olası alternatiflerden ve etkinliklerden en uygun olanı seçeceği veya seçebileceği demek değildir.
- **Olası alternatifler** ve etkinlikler bireyin kendi tercihini ve gücü dışında olabilir. **Ona sadece tek seçenek** verilmiş olabilir.
- **Güç ilişkileri** veya duygusal bağ nedeniyle uygun olanı seçemeyebilir. Yanlış bilinç ve yanlış bilgilendirme nedeniyle seçtiği aslında kendisi için uygun olan olmayabilir.

Amaçlanmış İletişim Amaçlanmamış Sonuçlar Doğurabilir

- Sizin yürüyüşünüz, bakışınız, duruşunuz ve varlığınız bile birilerini rahatsız edebilir (veya mutlu edebilir). Bu durumda, sizin amaçlamadığınız şeyler sizin aleyhinize (veya lehinize) kullanılabilir.

Amaç Gerçekleştirme Yeni Başlangıçlar Getirebilir

- **Birlikte yapılan bir şeyden** hoşnut olma, bir yakınlaşma için yeni gereksinimler ve yeni faaliyetlerin birlikte yapılmasını getirebilir. Başarılı bir işbirliği yeni işbirliklerini zemin hazırlayabilir.

Amaçlı Girişimde Güç İlişkisi

- **İlişkilerde** kişilerin durumunda ve konumuna göre, iletişim daima farklı güç ilişkileri içinde gerçekleşir.
- **Güç** bir tarafın güçsüzleştirilmesi nedeniyle oluşan simetrik olmayan bir yapıdan, eşit veya eşite yakın simetrik bir yapıya kadar değişebilir. Simetrik olmayan yapı dengesiz güç ilişkisine dayanır.
- **Ayrıca**, güç daha önce belirlenmiş yapıyla gelebileceği gibi, iletişimi başlatıncaya kadar görünmeyebilir fakat ilişkinin başlamasıyla baskı ve egemenlik ilişkileri de başlayabilir.
- **Bazı koşullarda** bir taraf diğerinin amacını gerçekleştirmekten başka bir seçeneğe sahip değildir: Çıkmazdadır, başka seçeneği yoktur, esirdir, köledir, tutukludur, hapistedir.

- **Bazen seçeneksizlik** kişinin duygusal bağla veya duygusal katılmayla özgür bir seçeneğe dönüştürülür. Kadın huysuz kocasını idare eder.

Amaçsız İletişim Olmaz

- **Palo Alto** grubunun (öbeğinin/topluluğunun) belirttiği gibi, iletişimmemek mümkün değildir. İnsanlar yatıklarıyla ve düşündükleriyle iletişimler.
- **Bir şeye anlam verememe** ve anlamsızlık da anlamlandırmadır.

Birinin Amaçlamadığı Bir Başkasının Amacı Olabilir

- **Bir tarafın** amaçlamadıklarını diğer taraf amaçlamıyor olabilir.
- **Dolayısıyla**, iletişimde amaç konusunu doğru anlamak için, iletişime doğrudan veya dolaylı olarak katılanların amaçlarını da ilişkiye katmak gerektirir.
- **İletişim olması için** taraflardan birinin bir şey söylemesine veya bir şey yapmasına gerek yoktur. İnsan amaçlamadan da bir iletişimin parçası olabilir.
- **Diğer örnekler:**
 - İstemedenden ve planlamadan mesaj alma, başkalarının planladığı amaçlı iletişimin parçasıdır. Reklam panoları buna bir örnektir.
 - Polis kimlik kontrolü yaparak siz istemedenden sizi iletişime sokar.
 - Birinin sizi takip etmesi veya size hayran olmasında olduğu gibi, siz farkında olmadan bir iletişimin amacı ve konusu olabilirsiniz.
 - Sen istemedenden veya farkında olmadan bir iletişimin konusu yapılabilirsin: Birileri seni övüyordur veya sana çamur atıyordur.

Birinin Yapmadıkları “Yaptı veya Yapıyor” Yapılabilir

- **Birinin yapmadığı bir şey** (iyi ya da kötü), o kişiye mal olabilir veya o kişi yaptı veya yapıyor denebilir.
- **Türkiye’de erkek ve kadın** dedikodularında övme(az yapılır), sövme ve özellikle “çamur at izin kalsın” taktiği oldukça çok kullanılır.
- **Bunların bazıları** zararsız veya az zararlı sövgüler ve çamurlardır; **bazıları** ise oldukça zararlıdır.

İLETİŞİMİN ARAÇLARI

- **İletişimin olmasını zorunlu** koşullarından biri de araç olmasıdır: İletişim araçları olmaksızın, iletişim olmaz.
- **İletişim araçları dediğimizde iletişimin içeriğini taşıyan a-doğal b-yapay** “taşıyıcı araçlardan” ve bu taşıyıcı araçlara içeriği yüklemekten (araca kayıt etmekten, yazmaktan) bahsediyoruz.
- **Dolayısıyla**, araç örgütlenme, ürün üretme, dağıtma ve tüketmeyle ilişkilidir.
- **Osmanlı “menzil”** sisteminde (düzeninde) Tatarların kullandığı “atlar” olmasaydı, “ulaklık” yapılamazdı.

TAŞIYICI ARAÇLARIN GELİŞTİRİLMESİ

Araçlardaki nitel ve nicel değişimler toplum gelişmesiyle birlikte olur. Bu değişim;

- a- Araçların daha kolayca elde edilebilir,
 - b- Kolayca işlenebilir,
 - c- Kolayca kullanılabilir,
 - d- Kolayca taşınabilir,
 - e- Uzun zaman muhafaza edilebilir,
 - f- Aynen kaydedilebilir ve okuyabilir (güvenilirlik),
 - g- Çok bilgi kaydedebilir(kapasite) biçime doğru oldu.
- **Bilgi kaybına uğramadan “aynısının” aktarılması:** Bu bağlamdaki gelişme, doğal araç olan belleğinden başlayarak kil tablet token/jeton sisteminden (düzeninden) geçerek yazı, ses ve görüntü kaydını geliştirilmesine doğru olmuştur.
 - **Kolay taşınabilirlik:** Bu gelişme kil tabletlerden başlayarak kağıda ve digital kayıt yapan USB’ye doğru olmuştur.
 - **Kayıt kapasitesinin artması:** Bu tür gelişme, kaydedilen alan birimlerinin değişmesi ve her birime kaydedilen enformasyonun (bilginin) artması biçimde olmaktadır.
 - **Mısırlılar M.Ö.2500** sıralarında ana yazıcı olarak taş ve ağaç yerine papirüs ve fırça kullanmaya başladılar. Papirüs kütüphaneleri kuruldu.
 - **Çinliler M.Ö. 1400’lerde** kemik üzerine yazmaya başladı. *M.S. 150’de* kağıt ve mürekkep yapmaya başladılar.
 - **Yunanlılar M.Ö. 1775’te** fonetik alfabeyi aldılar ve *M.Ö. 200* yılında hayvan dersinden parşömeni geliştirdiler.
 - *M.S. 150’de* ilk kez, parşömen, yuvarlak rulo yapma yerine, kitap yapmak için sayfalar içine katlandı.
 - **Avrupa** kağıt üretimine ancak *13.y.y* da başladı.

Taşıyıcı Araca “İletişimi Yükleme Araçlarının” Gelişmesi

- **İletişimi üreten insan bunu,** sözlü gelenekte, sözü kaydeden ve taşıyan araç insan beynidir.
- **Beynini iletişimi** yükleme aracı olarak kullanan insan, aynı zamanda iletişimi taşıyan araçları da yapar.

Araçlarla İlgili Temel Özellikler

İletişimin Araçları: Doğal ve Yapay

- **Doğal araçlar:** İletişimi üretmek için gerekli olan ve varoluşla gelen öğelerdir. **Doğal araçlar insanın;**
 - a- Vücut organları (göz, kulak, el, ses telleri gibi) ve
 - b- Kendi dışındaki doğa ve diğer varlıklardır (hava, yer, su, güvercin, at, eşek, deve gibi).
- **Yapay araçlar:** İletişimi üretmek için gerekli teknolojilerdir: Keser, kürek, oklava, kağıt, kalem, mürekkep, orman ürünleri... vb.

En Değerli İletişim Aracı: Para

- **Kapitalist dünyanın en gözde**, en etken, en değerli iletişim aracı paradır. **Para**, ekonomil değer ölçüsü olarak, kapitalist Pazar ilişkilerini düzenler; ürünlerin ve yaratılan zenginliklerin dağılımında hiyerarşi kurar; yatırım faaliyetleriyle büyür.

Araçların Mülkiyet ve Güç İlişkilerinin Parçası Olması

- **Doğal iletişim araçlarının** bazıları zaten biyolojik/fiziksel olarak bireye aittir. Ses onundur ve kiralararak (gazinoda şarkı söyleyen birini düşünün) sesini mülkiyet ilişkilerinde “değeri olan emtia” yapabilir.
- **Bir kaşık** üretilmiş bir maldır. Bu kaşık satmak için üretilmiş ise emtia olur.

Araç Örgütlemek İçin Örgütlenmiştir

- **Araç** basit bir makine değildir; örgütlü üretim ilişkileri içinde belli gereksinimleri gidermek, belli faaliyetleri kolaylaştırmak ve belli amaçları gerçekleştirmek için, örgütlü güç ve çıkar yapıları tarafından üretilen ve dolaşıma sokulan, “örgütlü bir karaktere sahiptir.”
- Elbette, güçlü, kendi çıkarını ve ilişkilerini kendisi için araçlar kullanarak örgütlerken örgütlediği bu araçların insan ilişkisinin yürütüldüğü yerdeki mekânsal ve ilişkisel değişimi de örgütler.

Araçların Amaç Dışı Kullanımı

- **Bir araç** belli bir veya birden fazla amacı gerçekleştirmek için örgütlenmiş olabilir. Hatta bazıları örgütlenmediği amaç için de kullanılabilir.
- **Araçlarla ilgili en az üç özellik ortaya çıkmaktadır:**
 - 1- İletişim araçlarının bazıları amaca göre az çok farklı kullanıma açıktır.
 - 2- Bazı araçların, onu yaratan teknolojik yapının ihtiyaçları ve amaçları ötesinde kullanıma olasılıkları oldukça sınırlıdır.
 - 3- İster farklı kullanımlara izin versin veya vermesin, hiçbir “yansız” değildir.

Kullanım Olasılığı ile Gerçek Farkı

- **Araç** farklı kullanım olasılıkları sunabilir fakat bu olasılıklar güç yapıları ve ilişkileri içinden ortadan kalkar.
- Sokaktaki hava kimseye ait değildir dolayısıyla herkes kullanabilir. İnsan istediği zaman, istediği yerde bağırılmaz, istediğini söyleyemez.
- **Özlüce**, araç kullanım olasılıkları verebilir fakat bu olasılıkları kullanma **a**-kullanıcının kullanımının doğasına, **b**-kullanımın güç ve çıkar ilişkilerine getirdikleri ve götördüklerine bağlıdır.

Aracın İletişim Üretimine İzin Vermesi veya Vermemesi

- **Araçlarla ilgili birkaç önemli gerçeğe dikkat etmek gerekir:**
 - Cep telefonu bitmiş bir üründür. Bu ürün bize, birileriyle iletişim kurmak için içerik yükleme olanağı verir.

- Evimizdeki tv gibi araçlar, izleyicinin “bu aracı kullanarak iletişim üretmesine” olanak sağlamaz: Tv’yi araç olarak kullanıp iletişim üretemezsiniz çünkü sadece “alıcı araçlıdır.”
- Tv’de reklamlarla ve programlarla paketlenip sunulan içeriği, insanlar kendi kişiler arası iletişiminde ve satın alma iletişiminde “yeniden işleyebilir”. Zaten izleyicilerden istenenlerden biri de budur.

İletişim Araçlarının Örgütlü Mekanın Parçası Olması

- **İletişim** çeşitli mekanlarda üretilir. Bu mekanlar ve mekanın içindekiler iletişimin üretiminin gerekli araçları olabilir.
- **Sokak**, hapishane, kahvehane, mutfak, okul ve fabrika, birçok tür ve tarzdaki iletişimlerin üretildiği mekanlardır.
- **Bu mekanlar ve içindekiler**, iletişimlerin üretilmesinin dolaylı veya doğrudan zorunlu araçlardır.

Aracın “Yapan Özne” Olması

- **Araç** etkileyen veya devrimler yapan özne olamaz. **Araç** insanın teknolojik uzantısıdır.

İnsanın İletişimin Aracı, Mesajı (İletisi), Konusu ve Amacı Olması

- **İnsanın** iletişimin aracı, mesajı(iletişi), konusu ve amacı olması, siyasal ve ekonomik iletişimlere kadar her tür ve seviyedeki iletişimde vardır.

İletişimin aracı olma: “Dün bir canlı bomba pazar yerinde 15 kişinin canına kıydı” haberinde, canlı bomba, bir siyasal iletişim tarzında kullanılan bir iletişim aracıdır: “Siyasal mesaj taşıyan” bir araçtır.

İletişimin mesajı olma: Canlı bombanın kendisi, birilerinin birilerine gönderdiği mesajdır: Bu mesaj bir ilişkinin nasıl yürütüleceği veya belli koşullar karşılanmazsa, neler yapılacağı gibi şeyleri anlatır.

İletişimin konusu olma: Herhangi bir insan hakkında konuşulduğunda, bu insan “iletişimin konusu” olur.

İletişimin amacı olma: İki arkadaşın bir insan için yardım çabalarındaki iletişimlerde, o insan iletişimin hem konusudur hem de amacı.

İLETİŞİMİN BAĞLAMI

- **Bağlam** iletişimin doğasını belirleyen faktörleri(etkenleri) içerir. **Dolayısıyla**, bir iletişimin bağlamı, birçok bağlamlardan meydana gelen bir bütünlüğü anlatır.
- **Bağlamlar** birbirinden bağımsız değildir; bağlamların tümü o iletişimin ve ilişkinin doğasını belirler.
- **Bağlam**, iletişimin tarihsel, sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik içeriğidir.
- **Bağlamı ele aldığımız** herhangi bir öğeyi tanımlayarak gruplandırır (öbekleştirir) ve açıklarız.
- **Eğer** iletişimin olduğu *bağlam* iki kişiyi içeriyorsa bu *kişiler arası iletişimdir*.
- **Eğer** ikiden fazla kişi varsa *grup (öbek) iletişimi* olmaktadır.
- **İletişim** örgütte oluyorsa *örgütsel iletişim* olur.

- **Mesajların (iletilerin) elektronik olarak yayınlandığı bağlamdaki** iletişim *kitle iletişimi* olarak nitelenir.
- **Kültürel bağlam** düşünüldüğünde, *kültürler arası iletişimden bahsedilir*.

Bağlam İlişkinin Doğasını Belirler

- **Arkadaşlık ortamındaki** konuşma ile resmi bir ortamdaki konuşma arasında nitelik farkları olacaktır.
- **İlişkide** “duygusal yakınlık” veya “yeni tanışmış olma” bazı şeylerin yapılması ve bazılarının da yapılmamasını gerektirir.

Farklı Bağlamlar İletişim Mekanını Böler

- **İki farklı mekan** iki farklı iletişim mekanı demektir. Fiziksel mekan aynı bile olsa, öğrenci kantinin de her masadaki iletişim bağlamı, o fiziksel mekanı iletişim mekanlarına bölerek birbirinden ayırır.

Farklı Teknolojik Bağlam Geçersizlik Yaratır

- **Aracılanmış** farklı teknolojik bağlamda yapılan iletişimde, bir bağlamdaki mesaj(ileti), diğer bir bağlamda alınamaz(tv’deki ses ve görüntü radyo ile alınamaz) .
- **Teknolojik bağlam** bu yüzden “geçişsizlik” ve “uyumsuzluk” yaratır.

Bağlam Oluşturma ve Kuramama

- **Bağımsız iletişim** yoktur, olamaz.
- **İletişim**, bağlamından kazara veya kasıtlı olarak soyutlandığında veya belirsizlik olduğunda, olası bağlamlar eklenerek bağlam kurulup tamamlama yapılır.
- **Bu durumda** farklı anlamlandırmalar olasılığı artar.
- **Dolayısıyla**, bağlam bilinmiyorsa, verilmemişse veya sınırlıysa, biz bağlam ekleriz veya bağlamı biz sunarız.
- **Eğer bağlam kuramazsak** anlamlandırma yapamayız çünkü anlayamayız.

Araçsal Bağlam: Araçla Kurulan İlişki

- **Araçsal Bağlam**, örneğin radyo, tv, bilgisayar, oyuncak ve silah gibi araç kullanımıyla ilgili bağlamdır.
- **Araçsal bağlamı**, aracın varlığıyla oluşturulan, oluşan, gelen bağlam olarak da ele alabiliriz.

Tarihsel Bağlam: Öncesiyle Birlikte Kurulan İlişki

- **Tarihsel bağlam**, şimdiyi belirleyen geçmiştir. İletişimde “şimdi bağlamı” asla “geçmiş bağlamından” kopuk olarak oluşmaz.
- **Bir insan iletişim faaliyetine** (eylemine) girdiğinde, kendi bütün deneyimleriyle, birey olarak bütünlüğüyle, dinamik bir kişi olarak girer.
- **İnsan** sadece reaksiyon (tepki) gösteren değildir; çevresini nesnel ve duygusuz bir şekilde okuyan biri de değildir. Kendi çevresini yönetebilir biçimde inşa edendir.

Tarihsel Bağlam: Geçmiş ve Şimdi Uyumsuzluğu

- *Şimdi ile geçmiş uyumsuzluğu çeşitli nedenlerle ortaya çıkar.*
 - a- **Kasıtlı olarak çıkartılabilir.**
 - b- **Yeni bilgilerle geçmiş değiştirilebilir.**
 - c- **Geçmişin yeniden inşası**
 - Toplumsal tarihsel bağlamlarımız genellikle dostun düşman ve düşmanın dost, sahtenin gerçek ve yalanın doğru yapıldığı “benimsenmiş duygularla” doludur.
 - Bunlar bizim diye sıkı sıkıya sarıldığımız ve bazen canımızla koruduğumuz bizim olmayan bağlamlardır.
 - d- **Çıkar:** Geçmişin bağlamını kötöleme para karşılığı da yapılabilir.
 - e- **Geçmişin değişmemesi**
 - Şimdi bağlamı tarihsel bağlamla ters düştüğünde, geçmiş bağlamıyla gelen durumda herhangi bir değişiklik getirmeyebilir.
 - f- **Şimdi bağlamı geçmişe eklemeler getirir.**
 - Şimdi bağlamı tarihsel bağlamla ters düştüğünde, tarihsel bağlama yeni eklemeler yapılarak tarihsel bağlamla gelişen duruma uygun bir bağlam oluşturulmaya devam edilir ya da tarihsel bağlamın doğasında herhangi bir değişiklik yapılmaz.

Yer Bağlamı: İletişim Örgütlü Mekanda Olur

- **İnsanlar** zaman ve yere bağımlı varlıklardır.
- **Yer** insanın fiziksel yaşam ortamıdır.
- **Yerin örgütlenmesi**, doğal olarak düzenlenmiş yerin insanlar tarafından yeniden biçimlendirilmesidir.
- **Yeri örgütleyerek oluşturulan** ve sürdürülen kontrol ve egemenlik, iletişim alanında iletişim örgütlenmeleri ve bu örgütlenmelerle yapılan faaliyetlerle (eylemlerle) gerçekleştirilir.

Yere/Mekana Bağımlılık Asla Ortadan Kaldırılamaz

- **İnsan yere/mekana (ve zamana) bağımlıdır.** İnsan belli bir yerde yaşar.
- **Yere bağımlılığın karakteri**, sadece bizim varlığımızın doğasından kaynaklanmaz; o yerin kendi yapısından ve insanlar tarafından örgütlenmesinden gelen ilişki tarzlarından kaynaklanır.
- **Yerin örgütlenmesiyle birlikte** yeni bağımlılıklar oluşturulur. Yerin örgütlenmesi demek yerle ilgili politikaların olması ve egemenliğin ve mücadelelerle geliştirilmesi/dönüştürülmesi demektir.
- **Sembolsel(simgesel) mekan veya sanal uzay mekansız değildir:** Öncelikle, hepsinin mekanı, insan beynidir ve beynin dışındaki dünya denilen bir yerdir.

Örgütlenmemiş Yer Yoktur

- **Yer en örgütsüz ve serbest** görüldüğü mekanlarda bile belli ölçüde örgütlenmiştir.
- Bu örgütlenme pir parktaki gevşek biçimden, bir üst yöneticinin odasındaki veya bir fabrikadaki yoğun örgütlülüğe kadar değişir.
- Dolayısıyla, ne denli yoğun veya gevşek olursa olsun örgütlü mekan mülkiyet ve güç ilişkilerinin bir parçasıdır.

Yerin Örgütlenmesinin Sonuçları

- **Yerin örgütlenmesi demek**, o yerin kimin, ne için ve nasıl kullanılacağıının belirlenmesi demektir.

Yerin Örgütlenmesi ile O Yerdeki İletişim de Örgütlenir

- Yerin **örgütlenmesiyle**, o yerdeki faaliyetlerin (eylemlerin) ve iletişimin biçimi de örgütlenir.
- Kapitalist iş yerinin örgütlenmesi, kapitalistin egemenlik sürdürdüğü yerdir.
- Yerin fiziksel peyzajı da, bu peyzajı düzenleyen çıkar ve egemenlik ilişkilerini yansıtır.
- Düzenlenmiş mekanın kendisi egemenlik ilişkilerini getirmez.
 - Masanın yuvarlak olması gerçeği belirlemez. Yuvarlak masa, gerçekleri değiştirmek istemeyenlerin, gerçekler hakkında imajları değiştirerek “gerçek olmayan gerçekler” inşa ederek insanları yönetmesi amacının sonuçlarından biridir.

Yerin Örgütlenmesi Özgürlüğün de Örgütlenmesidir

- **Yerin örgütlenmesi** ile o yerin kullanılması ile ilgili özgürlükler de örgütlenir.
- **Özgürlükler** belli örgütlü yerlerde ilişkisel güce göre kullanılır veya kullanılmaz.

Yerin Örgütlenmesi İstenen Davranışı Getirmeyebilir

- **Yerin örgütlenmesiyle**, belli amaçlara uygun şekilde mekanın kullanım doğası belirlenirken mekanda düzenlemeler yapılır.

Örgütlenen Yer Hem Etkilenen Hem de Etkileyendir

- **İletişimde “yer”** iletişimin bütünleşik parçasıdır.
- **Yer**, insan ilişkilerinde etkilenendir ve aynı zamanda insanın yere bağımlılığı nedeniyle, insanın yaşamını, örneğin sağlığını, etkileyendir.

Örgütlü Yeri Konuşturma: Mekanın Dili Olmaz

- **İletişimin yapıldığı mekanın cinsiyeti**, mekanın dili, mekanın egemenliği diye bir şey olmaz **çünkü** “mekan” insanlar tarafından örgütlenmiş yerdir; mekan cinsiyete veya dile sahip olacak bir biyolojik özellik taşımaz.

Zaman Bağlamı: İletişim Örgütlü Zamanda Olur

- **İletişim toplumsal bakımdan** tanımlanmış bir zaman (ve yer) içinde olur. İnsan zamanı örgütleyendir.
- **İnsan ve ilişkileri** zaman ve yer içinde var olur, insan yer ve zaman dışında olamaz. Zaman yerden soyutlayıp örneğin, evrenselleştirilince, biliş yönetimi işi başlar.
- **Zaman örgütlendiği andan** itibaren, artık sosyal zaman olur. Örneğin bir günlük zamanın genellikle aşağıdaki gibi örgütlendiği görülür:

- Temel/doğal ihtiyaçların giderilmesine ayrılan zaman (yemek)
- İş/okul zamanı: İş/çalışma ve buna bağlı etkinlikler için ayrılan zaman (iş, işe gidiş geliş yolculuğu, ödev, öğrenim)
- İş dışı zaman: Serbest etkinliklere ayrılan zaman (eğlence, spor, dinlenme)

İletişim Zamandan Bağımsız Olmaz: İletişim Zaman Alır

- **Zaman** elbette örgütlülükteki bir akışı ve bu akışın düzenlenmesini anlatır.
- **İletişim** zamanda aldığı süreye göre belli bir anlam kazanır. İletişim ne denli hızlı olursa olsun, zamandan bağımsız olamaz.

Zaman Geri Döndürülemez

- **İnsan**, iletişimi dahil, her şeyiyle zaman bağımlıdır. Geçmiş asla yeniden kurulamaz veya geçmişe yeniden sahip olunamaz.

Zaman, İletişimi veya İnsanı Değiştiremez

- **İletişim ve iletişim ilişkileri** zaman içinde değişir; fakat bunun anlamı, değiştiren gücün “zaman olduğu” asla değildir.

Zaman Yansız Değildir

- **Zaman sosyaldır** ve sosyal zaman yansı değildir; taraflıdır, düzenlenmiştir ve egemenlik ilişkilerine göre yapılandırılmıştır.

Zamanı Örgütleme: Kim Kimin Zamanını Nasıl Örgütüyor

- **İletişim** belli örgütlü yer ve örgütlü zamanda olur.
- **Zamanı** kimin, nasıl ve ne için örgütlediği egemenlik yapısını ve ilişkilerini yansıtır.

İş ve İş Dışı Zamanın Sömürgeleştirilmesi

- **Dinlenme**, kendine bakma ve eğlenme zamanı, iş dışı zaman olarak nitelenir.
- **Bu zaman**, özgürce kullanılan zaman olarak sunulur. Çoğunlukla da öyle görünür.

Zamanı Örgütleme: Kar ve Maliyet Hesabı

- **Zaman kullanım özgürlüğü**, ilişkinin getirdiği egemenlik biçimine göre şekillenir.
- **Öğrencinin** gündüz zamanı okulu yönetenler tarafından örgütlenir ve öğrenci bu örgütlenmiş zamana katılır.

Zaman Örgütleme ve Kullanma Teknolojik Seviyeye Bağlıdır

- **Zaman** toplumsal üretimin bir fonksiyonu olduğu için örgütlenmesi de üretimin karakterine göre şekillenir.

Zamanı Örgütleme ve Kullanım Güç Uygulamasıdır

- **Bir randevunun zamanını** randevu isteyen ayarlamaz; bir randevuyu geç kalma veya erken gitme, sadece dakikaları gösteren saati taşıyan bir teknolojik yapının gereksinimine göre belirlenmez.

Zamanın Kontrolü: Hız ve Mesafenin Artırılması

- **Ekonomik alışverişte** zaman, reklamcılara kiralanan mübadele değerine sahip mal olur: Zaman paradır. Ama sadece zamanı para kazanmak için örgütleyenler için paradır.
- **Zamanın kontrolü,**
 - a- Diğer insanların zamanını örgütleme,
 - b- İş sürecindeki zamanı en verimli şekilde örgütleme,
 - c- Hizmet ve mal dağıtımında zamanı en kısa zamana indirme gibi biçimlerde olur.

Değerler Bağlamı

- **İnsanlar kendilerine,** şeylere, ilişkilere ve diğer insanlara değerler atfederler.
- **Bu değerlerle insanlar:**
 - Kendi kendileriyle iletişimin bağlamını kurarlar.
 - Kişiler arası iletişimin bağlamını kurarlar.
 - Siyasal, ekonomik ve kültürel yapıların ve ilişkilerin doğasını ve bağlamını çeşitli biçimlerde yeniden üretirler.

İdeolojik Bağlam

- **İdeolojiler,** insan yaşamının her alanında belli açıklamalarla gelen sistemli ve tutarlı ve aynı zamanda tutarsızlıklar da içeren düşünsel yapılardır.
- **Dolayısıyla,** iletişimin her anı düşünsel faaliyetleri içerdiği için, **ideoloji,** yukarıda tanımlanan şekliyle, iletişimin düşünsel yapısını oluşturur.

Kimlik Bağlamı

- **Her insanın çoklu kimlikleri vardır** çünkü yaşam pratikleri çoklu yapılar içinde olur.
- **Bu nedenle BİZ** denildiğinde, çeşitli yapısal bağlılıklara bağlı olarak gelen çoklu bizlikler/kimlikler vardır.

İLETİŞİM TÜRLERİ

- **Türü** şöyle açıklayalım: “cinsiyet gibi bir birimi oluşturan öğeler vardır; bu öğelerden ortak karakterleri/ özellikleri olanlar gruplandırılır; bu gruplara tür denir.
- **İletişim türü,** türün nasıl tanımlandığına göre şekillenir. Örneğin, türü **“aracılanmaya”** göre tanımlarsak, karşımıza iki temel tür çıkar:
 - 1- **Teknolojiyle aracılanmış iletişim:** Teknolojinin kullanılmadığı, insanın doğal olanı kullanarak, doğali dönüştürmeden yaptığı iletişim teknolojiyle aracılanmamış iletişimdir.
 - 2- **Teknolojiyle aracılanmış iletişim çıkar:** Bu öbek, beynimizin, kulağımızın ve gözümüzün uzantısı olan araçları kullanarak yaptığımız iletişim çeşitleridir.

İletişim dediğimizde çeşitli ölçütlere göre, çeşitli iletişim türleri ortaya çıkar. Aşağıda sadece bunların popüler olanları sunuldu.

Kişinin Kendisiyle İletişimi: Bireyin kendi kendisiyle konuşması, düşünmesi, kendi sorunlarını kafa yorarak çözme yolu araması/bulması, gündüz ve gece havalı/düş kurması, plan yapması, kendisi ve yaşamıyla ilişkili her şeyi değerlendirmesi.

Kişiler ötesi (extrapersonal) İletişim: Bu tür iletişim insan ile diğer yaşam biçimleri, diğer varlıklar ve insan olmayan şeyler arasında olan iletişim olarak tanımlanır. Kişiler ötesi iletişim “insan olmayan ile iletişim” olarak tanımlanır. Bu tür iletişimler:

- **İnsanın hayvanlarla iletişimi:** İnsanlar, örneğin, evlerinde besledikleri hayvanları isimlendirirler, onları diğer bir kişi gibi görürler ve onlara sözlü olarak bir şeyler söylerler. Gerçi, bu tür iletişim “bir hayvana” konuşmadır.
- **Bitkilerle iletişim:** Bazı insanlar için bitkiler yaşamlarını gerçekleştirmelerinin önemli bir parçasıdır.
- **Canlı olmayan maddelerle iletişim:** Bir taş veya kuru yaprak gibi doğal maddeler ve kullanım için yapılmış kaşık, ok ve yay gibi maddi araçlar insanlar için önem taşır.
- **Bilgisayarlar veya robotlarla iletişim:** Bir aleti/makineyi kullanma, bilgisayar kullanma, video oyunları, bankamatik kullanma ve Microsoft Word kullanarak bir şey yazma gibi faaliyetler kişiler ötesi iletişim olarak nitelenir.
- **Telepati:** Kişiler arasında düşüncelerin “bir iletişim aracı olmadan” aktarılmasıdır.
- **Voodoo, büyü, ruh çağırma, (düşünceleri) psychic duyma, (düşünceleri) psychic görme, düşünceleri okuma/bilme, düşünceleri hissetme:** Bu tür iletişimi de telepatideki gibi ele alabiliriz. Bu tür yaklaşımlar “ruh psikolojisi” ve “metafizik” ile ilgilenenler için oldukça anlamlı gelir.
- **Bir yaratıcı ile veya Tanrılarla iletişim:** Dua ve beddua etme böyledir.
- **Dünya ötesi ile (uzaylılarla) iletişim:** Dünya dışındaki akıllı varlıklarla iletişim demektir.
- **Kişiler arası iletişim:** Çeşitli yoğunluktaki örgütlü yapılar içinde insanların, karşılıklı konuşma veya cep telefonu ile konuşma gibi ikili iletişimdir.
- **Kamusal iletişim:** Çoğu kez “public speaking” denilen iletişim türünü içerir.
- **Elektronik iletişim:** İki anlamda kullanılır. **Birincisinde**, dijital kamera, cep telefonu, tv gibi elektronik araçlar arasında data transferi sistemi olarak tanımlanır. **İkincisinde**, elektronik araçları kullanarak yapılan insan iletişimi anlamına kullanılır.

İLETİŞİM TARZI

- **Tarz** bir şeyin, örneğin iletişimin, yapılış biçimiyle ilgilidir.
- **Tarzı**, insanlar arası iletişimin karakterine göre ve karakteri de köleliğin tarihsel gelişimi bağlamında da tanımlayabiliriz.
- **Bu durumda karşımıza**, en azından üç tarz çıkar ve her tarz içinde farklı tarzlar vardır: **1)** Mutlak kölelik tarzı, **2)** Yarı kölelik tarzı, **3)** Serbest kölelik tarzı
- **İnsanlar** belli ilişki tarzlarına uygun iletişim tarzları geliştirirler. İlişki düşmancaysa; kavga, küsme, görmezlikten gelme gibi şekiller alır. **Dostça**ysa dostluğu kuran ve geliştiren biçimlerde olur.

İLETİŞİMLE ÜRETİLEN VE İLETİŞİMSEL ÖZELLİKLER

- **İletişim** bir gereksinim karşılamayla ilgili yapılan her şeyi içerir. Dolayısıyla, iletişim ile hayatın en küçük parçasından tümüne kadar her şeyiyle “maddi ve maddi olmayan hayatın kendisi” üretilir.
- **İletişim hiçbir şeyi üretemez.** Ama maddeler ve duygular iletişim olmadan üretilemez.

İletişimde Gücün Gücü ve Güçsüzlüğü

- **İstem dışı** ileti gönderme, alma ve iletişime sokulma da iletişimin sosyalliği ve güç ilişkileriyle bağını anlatır.
- **Bertolt Brecht:** Toplum birbirleriyle savaşan öbeklere ayrılığı sürece ortak iletişime sahip olamaz.

Mesaj(ileti)/Haber Alınmadan da İletişim Olabilir

- **Bir iletişimin olması için** ille de bir iletinin gönderilmesi alınması veya bir iletiye yanıt verilmesi gerekmez.

Bir İletişim Kendiliğinden Oluyor (Olağan/Normal) Görünebilir

- **Çoğu iletişim ilişkileri** sanki doğal olarak kendiliğinde oluyormuş gibi görünebilir. Birlikte bir yerde çalışan insanlar, sokakta yürüyenler...vb.
- **Sürekli yapılan** her şey bir müddet sonra olağanlaşır.

İletişim Normalleştirilmiş (Olağanlaştırılmış) Zorunluluk Olabilir

- **İnsan** çeşitli örgütlü yer ve zamanda zorunlu olarak belli ilişkilere girer ve bu ona olağan gelir. Bu yerlerin basında iş yeri ve okul gelir.
- **Her zaman ve her koşulda da** boyun eğme olmaz; insanlar daima olağanlaştırılmış zorunluluklara karşı mücadele yolları bulur ve uygular.

İletişim Planlanmış (tertiplenmiş) Rastlantı ve İşgal iletişimi Olabilir

- **Tertiplenmiş** rastlantı yoluyla, tertipleyen kişi amacını gerçekleştirmek için amaçlanan tarafı iletişime sokar: Birbiriyle karşılaşmayı tertipler ve buna tesadüf süsü verir.

İletişim ve Yapan veya Özne

- **Propaganda** ve bilinç yönetiminde kullanılan en etkin yollardan biri de bir şeyi yapan özneyi almak ve yerine başka bir şeyi özne olarak yerleştirmektedir.

Uyumsuzluk ve Çatışma

- **Çatışma** uyumsuzluk koşulu üzerinde yükselir.
- **İnsan** bu uyumsuzluğun farkında olabilir fakat baskı ve korku nedeniyle zorla katılır.
- **Uyumsuzluğun** farkında olabilir fakat çeşitli kölelik koşulları, uyumsuzluğu kabullenme veya benimseme, kader, Tanrının öyle istediği inancı, demokrasinin ve özgürlüğün getirdiği bir sonuç olduğunu sanma gibi nedenlerle, uyumsuzluğun sürdürülmesine rızayla katılır.
- **Uyumsuzluğun** farkındadır veya sonradan farkına varabilir.

- **Uyumsuzluğun** farkındadır, katılma yerine mücadeleyi seçmiştir.

İletişimde İstemediğine Direniş ve Mücadele

- **İnsanlar amaçlı ve örgütlü iletişimin** iletilerinin her an saldırısındadırlar.

İletişimde Sorumluluk

- **İnsan** kendi hayatını kendisi “kendini içinde bulduğu koşullarda” üretir.
- **Kendini içinde bulunduğu koşulla ve üretimiyle ilgili olarak herhangi bir sorundan**
 - a- Bu koşulları yaratan ve çözüm olarak da baskı yollarını ve hapishaneleri üreten güçler,
 - b- Bu koşulları değiştirme uğraşı verenlere düşman olan ve aktif (etken) olarak engelleme mekanizmalarını kullanan güçsüzleştirilmişler,
 - c- Koşulları değiştirme uğraşı veremeyen veya yeterince veremeyenler ve
 - d- Sorunu yaratan bireyler sorumludur.

ÜNİTE SONU

